Ekspresionizem

Kaj je ekspresionizem?

- Ekspresionizem **umetniška smer**, ki se je razvila v **Nemčiji** pred prvo svetovno vojno. **Izraz**, je nasprotje besedi **impresionizem**, izhaja iz latinščine **expressus,** kar pomeni **izraz**, nasproti vtisu.

SSKJ

- Ekspresionízem - umetnostna smer v **začetku 20. stoletja**, ki objektivnost popolnoma podreja **subjektivnemu doživljanju** in posebno poudarja izrazno plat: **impresionizem in ekspresionizem**
- *impresionizem - **vtis** ekspresionicem - **iztis**

Značilnosti

- **V ospredje je postavil novega človeka** in **prevrednotenje vrednot**.
- **Umetniki so obtoževali** moderno **civilizacijo**, **kapitalizem**, **vojno**.
- Nezadovoljni z obstoječim so ustanavljali novo podobo sveta in zahtevali prerojenega, etično očiščenega človeka.
- **Višek je** ekspresionizem **dosegel** v **vojnem času**, po **letu 1920** pa **je počasi upadel**.

Ekspresionizem v Sloveniji

- **Na slovenskem traja** od **1918 do 1930**. **Značilne ekspresionistične prvine najdemo** v **delih Srečka Kosovela**, **Antona Vodnika**, **Ivana Preglja in Slavka Gruma**. Najvidnejši ekspresionistični **skladatelj** je **Marij Kogoj**.

Pel bi, oj pel, kako čaka
mati vse sive dni,
njen sin pa išče vedno
novih poti ...
Slednjič se vrne k materi:
"Mati, bilo je zaman,
zdaj več ne pojdem
nikamor, nikamor -
jaz sem bolan...„

Srečko Kosovel, Pel bi

1.Tok

- **zgodnji ekspresionizem od leta 1910-1920.**
- Razvije se predvsem v poeziji in dramatiki.
- Začetki tega ekspresionističnega stila so pri Murnu, pri Cankarju in pri Župančiču.
- V tem času se pojavljajo tudi novi avtorji, ki zelo očitno kažejo drugačno estetiko v moderni: **Stanko Majcen, Anton Debeljak, Fran Albreht, Jože Lovrenčič.**

2.tok

- **povojno desetletje ekspresionizma od leta 1920-1930**.
- **V tem desetletju se ekspresionistična literatura (proza in poezija)** najmočneje razvijeta.
- Predstavniki: Miran Jarc, Fran Albreht, Stanko Majcen, Anton Vodnik, France Vodnik, Božo Vodušek.

Srečka Kosovela

- slovenski pesnik, kritik in publicist; * 18. marec 1904, Sežana, † 27. maj 1926, Tomaj.
- **Srečko Kosovel** se je **rodil v petek, 18.** marca 1904, okoli desete ure zvečer v Sežani v zavedni **učiteljski družini**, na čelu z **očetom Antonom** in mamo **Katarino**, **kot peti,** zadnji otrok v družini – po najstarejšem bratu **Stanu ter sestrah Karmeli, Tončki in Anici**.
- **Bil je izredno bister deček,** prvo šolsko znanje mu je **posredoval oče**, nato pa je v **Ljubljani** obiskoval **realno gimnazij**o in naposled **na Filozofski fakulteti** študiral **slavistiko, romanistiko in filozofijo**, kar ni bilo ravno v **skladu z očetovimi pričakovanji.**

Značilnosti

- **V svojem kratkem življenju je ustvaril izjemen slogovno** in vrstno **bogat opus**. V njegovem pesniškem razvoju je **opaziti tri slogovne smeri:**

***impresionistične**

***ekspresionizem**

***konstruktivizem**

***Konstruktivizem**

je kot umetnostna in arhitekturna smer nastal pod vplivi tehničnega razvoja leta 1914 v Rusiji, razcvet pa je doživel po oktobrski revoluciji.

V slovenskem prostoru je najvidnejši predstavnik konstruktivizma pesnik Srečko Kosovel, ki je v zbirki Integrali (1926) svoje pesmi formiral v obliki geometrijskih likov, matematičnih

Dela

- Zbirke pesmi:
- Pesmi (1927)
- Izbrane pesmi (1931)
- Zbrano delo I (1946)
- Izbrane pesmi (1949)
- Zlati čoln (1954)
- Moja pesem (1964)
- Ekstaza smrti (1964)
- Integrali 26 (1967)

Ena je groza

Ena je groza, ta groza je: biti
sredi zmešnjave,
sredi noči,
segati nekam,
bloditi, slutiti:
trud je zaman, ker rešitve sploh ni ...

Pesem

- „Rad bi povedal ljudem lepo, dobro besedo, svetlo besedo, kakor je svetlo novembrsko sonce na Krasu. Toda moja beseda je težka in molčeča, grenka kakor je brinova jagoda s Krasa. V njej je trpljenje, za katero ne boste nikoli zvedeli, v njej je bolest, katere ne morete spoznati. Moja bolečina je ponosna in molčeča in bolj nego ljudje jo razumevajo bori na gmajni in brinjevi grmi za skalami.“

Ivan Pregelj

- **slovenski pisatelj, dramatik, pesnik in kritik**, * **27. oktober 1883**, Most na soči, † **21. januar 1960**, Ljubljana.
- *Po smrti staršev*, ko je bilo **Preglju komaj osem let**, je **zanj** in njegova **dva brata skrbela** stara **mama Ana**.
- **Pregelj** je **obiskoval gimnazijo v Gorici**, sprva **študiral bogoslovje**, **nato** pa ga **opustil** in odšel na **Dunaj študirat germanistiko in slavistiko. Kot gimnazijski profesor je služboval v Gorici, Pazinu, Idriji, Kranju in nazadnje v Ljubljani, kjer je umrl leta 1960.**

Ali veš?

- V dvajsetih letih je Pregelj veljal za osrednjega slovenskega pripovednika po Cankarju, **kasneje pa mu je kritika** očitala **katoliško tendenco**.
- **V svojih delih** je pripovedoval tudi o **socialni in nacionalni** usodi v **regionalnem okviru pretekle Primorske.**

Tendenca prizadevanje za dosego, uresničitev

Značilnosti

- **Od moderne je prevzel razumevanje življenja** posameznika, **njegovih čustev, strasti**, **lirično obravanost zgradbe in sloga ter kompozicije.**
- Njegova dela so večinoma postavljena v zgodovinski čas, v čemer se kaže vpliv tradicije romantičnega realizma.
- **Značilne so težko brzdane strasti, izjemni in čudaški ljudje, nezakonski otroci, zapeljivci ter zapeljana dekleta**.
- **V svojih zgodovinskih povestih so opazne** razklanosti med **duhom in telesom,** telesnim in duševnim trpljenjem ter **grehom in nedolžnostjo**.

Dela

- Romantika (poezija)
- Tlačani
- Štefan Golja in njegovi
- Plebanus Joannes
- Matkova Tina
- Peter Pavel Glavar, lanšperški gosp
- Bogovec Jernej
- Tolminci
- Regina Roža ajdovska
- Otroci sonca

Odlomek I. DUHOVINA.

»Ne daj, Oče, naš ljubi Bog
da bi od nas se vzel tvoj uk
Zateri Turka, papeža,
kir zašpotujo Jezusa.«

Anton Vodnik

- **slovenski pesnik**, **esejist, umetnostni zgodovinar in urednik**, * **28. maj 1901**, Podutik, † **2. oktober 1965**, Ljubljana.
- **sodi v pesniško generacijo**, **ki je obnovila ekspresionistično izraznost** in **izpoveduje ezoterična razmišljanja.**
- Bil je plodovit lirik.

ezoteričen
ezotêričen -knjiž. ki je le za ozek, zaprt krog ljudi: ezoteričen nauk, spis; ezoterična umetnost / ezoterična zveza med konkretnimi dejstvi in prvotnimi

Ali veš?

- **Leta 1928** je **postal kulturni urednik pri Sodobnosti**, **do leta 1931 delal kot knjižničar pri Prosvetni zvezi** ter urednik in lektor pri Jugoslovanski knjigarni.
- *Do leta 1941 je bil urednik pri* ***Mohorjevi družbi v*** **Celju**.
- **Med vojno je deloval kot honorarni predavatelj umetnostne zgodovine na Akademiji za glasbo v Ljubljani.**
- **V času vojne** je bil **tudi zaprt, nekaj časa celo z Lovrom Kuharjem,** po osvoboditvi pa postal oskrbnik nekdanje Prosvetne zveze, član uredniškega odbora in lektor pri DZS ter se leta 1952 upokojil.

Značilnosti

- **Za vso njegovo liriko je značilna težnja** po **dojemanju stvarnosti** kot **harmonične enote**. **Lepota in čistost naj bi pomagali blažiti človekova izkustva zunaj umetnosti** in religije.
- **Vodnikovo liriko zaznamuje** skrajna **poduhovljenost**, z občasnimi **krajšimi pogledi v konkretnejše družbenozgodovinske probleme.**

Dela

- Skozi vrtove
- Srebrni rog
- Zlati krogi
- Sončni mlini (**Sončni mlini so izbor iz vseh prejšnjih zbirk.**)

Vse nekoga pričak
Mar tvoja stopnja h
v moj hram,
ki le mrak ga obisk
ko sem najbolj sam
Pomladni veter, 3. kitica

Vprašanja

- Ekspresionizem umetniška smer, ki se je razvila v Kje? _____pred prvo svetovno vojno.
- Umetniki so obtoževali moderno civilizacijo, k_____, _____.
- Na slovenskem traja od 1918 do 1930. Značilne ekspresionistične prvine najdemo v delih_____,_____, Ivana _____in Slavka Gruma. Najvidnejši ekspresionistični skladatelj je **Marij Kogoj.**

1. gospodarsko-družbena ureditev, v kateri so proizvajalna sredstva v privatni

A/B/C?

- Srečko Kosovel se je rodil:

A.)Ljubljani
B.)Novem Mestu
C.)Sežani

Ivan Pregelj se je rodil:
A.)Ljubljani
B.)Most na soči
C.)Tolmin

Konec

- Ekspresionízem - umetnostna smer v začetku 20. stoletja, ki objektivnost popolnoma podreja subjektivnemu doživljanju in posebno poudarja izrazno plat: impresionizem in ekspresionizem !!!